

Sverre Bøe
På vegne av Kristus: Misjon i Bibelen
Kolon, 2021
358 sider

Anmeldt av Gordon Valen

Sverre Bøe er professor i Det nye testamentet ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole i Oslo, der han har undervist siden 1986. Han ble født inn i en misjonærfamilie i Japan i 1958, og har hele livet vært opptatt av misjon.

Bøe har her skrevet en god og grundig bibelfaglig bok som gir leserne en omfattende gjennomgang av hva Bibelen sier om sentrale misjonsvitenskapelige temaer. Målgruppen er både bibelforskere og misjonsvitere, teologer og misjonærer, og ikke minst dem som forbereder seg til tjeneste i kirke og misjon.

Hovedspørsmålet i boken er altså hva Bibelen sier om misjon. De første hundre sidene behandler tekster i Det gamle testamentet, mens resten av boken tar for seg tekster om misjon i Det nye testamentet. Kapitlene i boken ordnes ut fra skriftgrupper som Mosebøker, historiske bøker, profetbøker, evangeliene og Paulus-brevene og så videre. Forskjellige tendenser og temaer behandles i hver skriftgruppe, samtidig som det i noen tilfeller trekkes linjer gjennom Bibelen.

Utvalget av tekstene begrunnes slik: «Vi finner misjon i bibeltekster der Guds folk i ord og gjerning vitner om sin tro, særlig overfor mennesker av annen tro.» I tillegg legger Bøe til grunn Guds gjerning i historien, og definerer misjon slik: «Misjon er Guds sendelse av kirken til verden med oppdrag om å formidle Guds rike gjennom ord og handling overalt så de kan bli frelst.» Med dette utgangspunktet behandles tradisjonelle temaer fra Bibelens egen «frelsehistorie». I tillegg trekker Bøe inn deler av Bibelen som han mener er oversett i misjonsteologisk litteratur, samt drøfter overraskende «hull», som for eksempel at vi knapt finner oppmuntring til misjon eller evangelisering i Paulus-brevene. Dette gjør boken enda mer interessant og tankevekkende.

Gjennom hele boken siterer naturlig nok Bøe mye bibeltekst, og demonstrerer med det viktigheten av at misjonsteologien bør ha god kontakt med bibeltekstene. I tillegg til egen gjennomgang av tekster og tema presenteres flittig aktuelle elementer fra forskningshistorie og faglig debatt. Boken kan gjerne leses sakte fra a til å, eller brukes nærmest som oppslagsbok om man er interessert i spesifikke tekstgrupper eller tema. Den detaljerte innholdslisten, bibelstedsregister og emneregister inviterer også til dette. Bøe skriver godt, og jeg vil tro at stoffet er lett tilgjengelig for forskjellige grupper av lesere.

Bokens tittel er hentet fra 2 Kor 5,20: «Vi ber dere på Kristi vegne: La dere forsone med Gud.» Bøe er som nevnt opptatt av at misjon må forstås som Guds sendelse, først av Jesus til jorden og så av sine vitner til verden. Videre handler misjon både om hva kirken er, og hva kirken gjør. Kirken er Guds folk, og misjon er Guds prosjekt. Kirken representerer Gud, og opptrer på hans vegne.

Det kan debatteres i hvilken grad vi finner misjon i Det gamle testamente. Bøe peker på at GT-tekstene er viktige fordi misjon i NT vil være uforståelig uten GT. Det er her, sier han, vi finner kilden til bildet av Gud selv, skapelsen, skaperverket og menneskesynet, forståelsen av synd, soning og tilgivelse, Det første bud, avgudene, utvelgelse, Guds folk, den lineære tidslinjen og eskatologiske forventninger og mye mer. Hvis misjon også kan defineres som Guds gjerning til det beste for skaperverket og alle mennesker, også de som ikke tilber ham, har GT mye å si om misjon. Bøe trekker også frem flere tekster som omhandler at folkene skal søke til Jerusalem (sentripetal). Med en slik bred definisjon viser Bøe at GT har mye viktig misjonsstoff, og dette gjør GT-delen av boken innholdsrik og ekstra interessant.

Misjon i Det gamle testamente begynner tematisk med skapelse. Videre behandler Bøe utvelgelsen av Abraham og Israel i lys av ordparet gave/oppgave, i den forstand at de skal bli til velsignelse for alle slekter. Det er ingen tvil om at Gud har et spesielt forhold til Israelfolket. I tillegg peker Bøe på tekster hvor Gud forholder seg til andre folkeslag og mennesker som ikke er israelitter, men som gjerne er i en migrasjonssituasjon og beskrives som «innflytter» eller «fremmede». Noen enkeltpersoner trekkes fram, blant andre Rahab, Rut og Naaman, de møtte Israels Gud på en livsforvandlerende måte (2.2.5).

Bøe peker på den tette koblingen mellom skapelse og det første bud og monoteismen som grunnlag for misjon, med henvisning til Jes 45,18-23a. Tanken er at misjon ønsker å bringe Guds skaperverk tilbake til en relasjon med han som er alene Gud og skaperen. På tross av dette er det ikke mange tekster i GT som antyder sentrifugal misjon i nytestamentlig mening, det finner vi mest i Jona-boken og Jes 40-66.

Over i delen om Det nye testamente gir Bøe en enkel innføring i debatten om kildene til Jesu liv og forkynnelse, «den historiske Jesus» og forskningshistorie om misjon og Jesus i NT. Dette vil jeg tro gjør den videre utleggingen av tekster og tema enda mer tilgjengelig for flere lesere. Bøe går så gjennom en bredde av tekstene som omhandler Guds rike og Jesus som frigjørere. Videre hvordan Jesus kaller etterfølgere og medarbeidere, og hva som er deres oppdrag og målgruppe. Jesus og hans etterfølgere forholder seg mest til jøder, men Bøe peker veldig interessant på hvordan Jesus også stadig møter «outsidere» og enkeltpersoner i jødedommens «grenseland», både geografisk, etnisk og religiøst (kapittel 3.5 og 3.6). Frelsen knyttes direkte til Jesus selv, det handler om å være kjent av Jesus. Alle evangeliene har frempek mot en misjonstid når evangeliet skal forkynnes for alle folkeslag. Misjonsbefalingene får naturlig nok god plass og detaljert omtale i boken. Bøe peker innsiktsfullt på likheter og forskjeller, og oppsummerer at «misjonsbefalingene fokuserer på forkynnelse,

omvendelse og syndenes forlatelse, og nevner verken tegn og under, Guds rike, diakoni eller nestekjærlighet direkte, slik evangeliene ellers gjør. Jesus viste omsorg for hele mennesket, samtidig som han spisset budskapet mot «det ene nødvendige» (Luk 10,42)». Bøe fremholder Jesus som forbilde og modell for all senere misjon, i den forstand at misjon skal videreføre hans program som frigjorde mennesker fra skam, synd, skyld, sykdom og besettelse (side 179-180).

I gjennomgangen av Apostlenes gjerninger fokuserer Bøe på at urkirken og de første kristne bruker lang tid før de kommer skikkelig i gang med misjonsoppdraget om å gå til folkeslagene. Først i Apg 8 går Urkirken «nølende» til samaritanere og ikke-jøder. Og først etter Apostelmøtet i Apg 15 ble ikke-jøder inkludert uten omskjærelse. Det er tydelig at enkeltepisodene med evangelisering og misjon i tidlig fase skjer ved Guds direkte ledelse (Filip i Samaria, den etiopiske evnukken, Kornelius i Cæsarea, i Apg 8 og 10), noe som understreker at misjon er Guds ansvar. I andre del av Apostlenes gjerninger beskrives det videre misjonsarbeidet, og ikke minst Paulus rolle og betydning. Menigheten i Antiokia er sentral, og misjonærer og misjonsreiser fører til en «raskere» utbredelse av evangeliet. Bøe bruker god plass på Paulus sin Areopagostale i Apg 17, og peker spesielt på Paulus sin evne til å kontekstualisere. Bøe viser at talen er et godt eksempel på kristent trosforsvar også i dag. Samtidig påpeker Bøe at talen ikke kan brukes som argument for klassisk åpen dialog i misjonsarbeidet, da den i sak er alt for konfronterende, med forventning om omvendelse hos tilhørerne. Dette er et godt poeng.

Bøe bruker god plass på Paulus. I denne sammenhengen er det mest påfallende i Paulusbrevene at det er få tekster som utfordrer menighetene til selv å drive misjon for å nå de unådde. Det er ingen spor av Jesu misjonsbefalinger eller direkte oppfordring om å bidra aktivt i misjonsarbeidet. Misjon er noe Paulus og hans medarbeidere gjør. Sentralt i Paulus misjonsgjerning og teologi er menneskers behov for frelse, enten de er jøder eller hedninger. Dette kan ikke skje ved Loven, men ved at de får høre evangeliet. Samtidig viser Bøe at Paulusbrevene også etterlater oss en basis for misjonsteologien, og at de mange tekstene om ekklesiologi og etikk kan forstås inn i menighetens misjonale rolle i sin nærkontekst.

Av de øvrige brevene i NT, trekker Bøe mot slutten av boken fram Hebreerbrevet og Første Petersbrev som tekstene hvor misjon er tydeligst til stede. Her omtales de kristne som «fremmede» og «utlendinger». I 1 Pet 2,9 kalles de kristne for «kongelig presteskap» og «hellig folk», hvor hensikten med deres presteskap er å «forkynne hans storverk». Det minner om misjon.

Til slutt viser Bøe at Bibelens siste bok, Åpenbaringen, ser fram mot misjonens mål i den siste tid, når mennesker av alle nasjoner og stammer, folk og tungemål tilber foran tronen og Lammet (Åp 7,9). Utover dette er det få direkte oppfordringer til misjon i den endetiden som Åpenbaringen skildrer.

Sverre Bøe har i denne boken gjort et solid stykke arbeid i sin søken etter misjon i Bibelen. Gjennomgangen av bibeltekstene viser at de sier mye forskjellig om misjon,

og at det er vanskelig å sammenfatte alt dette i én hovedtanke eller rød tråd. Bøe oppsummerer likevel med å si at misjon i Bibelen dypest sett er Guds misjon, og at hele Bibelen viser at Gud har omsorg for hele mennesket, og for alle mennesker. Så skjer det en spissing utover i den bibelske kanon: «Budskapet om frelse ved Jesu død og oppstandelse er misjonens kjerne, og det må forkynnes» (side 323). Det er en oppfordring vi tar med oss. Boken er, etter mitt skjønn, et solid bibelfaglig bidrag til misjonsvitenskapen, og jeg ser fram til å bruke den i undervisning både i bibelfag og misjon.